

IN MEMORIAM

КОМЕМОРАТИВНА СЈЕДНИЦА ОДРЖАНА У РЕКТОРАТУ УЦГ ПОВОДОМ СМРТИ АКАДЕМИКА РАДОЈА ПАЈОВИЋА (5. јун 2019. год.)

*Отварам комеморативну сједницу поводом смрти академика
доктора Радоја Пајовића, научног савјетника Историјског институ-
та у пензији*

*Молим вас да минутом ћутања одамо почаст преминулом колеги
Нека му је слава*

Поштована породицо Пајовић, Поштоване колеге,

У име Универзитета Црне Горе имам часну и тужну обавезу да се опростим од академика, доктора Радоја Пајовића, уваженог историчара, изузетног човјека, знаменитог Црногорца, који је својим животом и дјелом заслужио мјесто међу црногорским великанима нашег доба.

Опраштамо се од научника, историчара, који је својим дјелом био сав посвећен историјској научној истини, поготово о Црној Гори кроз историју, а својим личним и професионалним ангажманом дао велики допринос свом Универзитету, држави и народу.

Радоје Пајовић је рођен 14. априла 1934. године у Пјешивцима, мјесто Дреновштица, општина Никшић. Основну школу је завршио у родном мјесту, гимназију у Никшићу, Филозофски факултет, на Катедри за историју, у Београду 1957., на којој је и докторирао 1970. године.

У архиву Централног Комитета Савеза комуниста Црне Горе радио је годину дана, након чега је у Историјском институту провео цијели радни вијек, од 1958. до одласка у пензију 1997. године.

Последњих двадесет година свог рада био је начелник Одјељења за савремену историју, а затим руководилац научног сектора у Институту.

Школску годину 1974/75 провео је на усавршавању на Универзитету La sapienza у Риму.

Др Радоје Пајовић је за 40 година рада у Историском институту дао велики допринос овој научној установи и црногорској историографији уопште.

Као научник и истраживач, бавио се углавном савременом историјом, Другим свјетским ратом, врло цијењен и у земљи и у иностранству.

Самостално или у коауторству објавио је 12 књига. Коаутор је и сарадник 19 посебних издања, те приређивач и уредник преко 20 књига.

Написао је и објавио преко 100 чланака, расправа, огледа, фелтона, енциклопедијских јединица, као и бројне научно-популарне текстове у новинама и сличним публикацијама, те рецензија и других текстова.

Учествовао је напреко 70 домаћих и међународних научних скупова.

Био је члан више редакција угледних часописа, уредник едиција, члан разних стручних и научних савјета и других тијела на нивоу Црне Горе и Југославије. Био је дугогодишњи члан Редакције научног часописа „Историски записи”, уредник едиције „Побједе” и СУБНОР „Црна Гора 1941–1945”, члан Редакције и један од аутора документарне ТВ серије „Стварање Титове Југославије”, члан Редакције Гласника органа СУБНОР-а и антифашиста Црне Горе.

Такође је учествовао у реализацији више великих стручних и научних пројеката као што су Историја СКЈ и Историја СК Црне Горе... итд.

Био је предсједник Друштва историчара Црне Горе и члан Предсједиштва Савеза историчара Југославије.

Био је члан Савјета Централне народне библиотеке „Ђурђе Црнојевић” на Цетињу, члан Савјета црногорске националне библиографије, члан Савјета Југославенског лексикографског завода „Мирослав Крлежа” у Загребу; члан Савјета Лексикографског завода Црне Горе, Савјета „Побједа”; члан Комисије за израду наставног плана и програма за основне и средње школе у Црној Гори.

Добитник је неколико вриједних награда, признања и одликовања. Посебно истичем Тринаестојулску награду за науку (1978), Награду Ослобођења Титограда (1977), Повељу за допринос развоју историографије (1987), Орден рада са златним вијенцем, Орден рада са сребрним вијенцем (1987), Орден Републике са сребрним вијенцем (1987) итд.

Један је од утемељивача и оснивача Дукљанске академије наука и умјетности, Матице црногорске, Црногорског ПЕН-а и других црногор-

ских установа. Борио се срцем и душом да Црна Гора поврати своју изгубљену државну независност.

Његов одлазак данас је велики губитак, не само за његову породицу, и нас који смо га лично познавали, већ и за научну заједницу Универзитета и цијеле нам наше домовине.

Нека му је слава и хвала!

проф. др Данило Николић
Ректор Универзитета Црне Горе

РИЈЕЧ НА КОМЕМОРАТИВНОЈ СЈЕДНИЦИ АКАДЕМИКУ РАДОЈУ ПАЈОВИЋУ

*Ожалошћена породицо Пајовић,
уважени поштоваоци лика и дјела Радоја Пајовића!*

Одлазак чланова породице, природно, најтеже пада њиховим најближим. Данас, послје смрти и јучерашње сахране драгог нам Радоја, највећу тугу и осјећај празнине у себи носе његова дјеца Тања и Нино, као и остали чланови његове уже или шире породице.

Али, Радоје Пајовић није припадао само њима. Зато, осим бројних других његових пријатеља, и ми из његове друге куће - Историјског института Црне Горе, у коме је почео да ради далеке 1959. и практично у њему провео сав свој радни вијек, с правом се осјећамо дубоко ожалошћени и тужни. И не само ми. Одласком врсног историчара, плодног ствараоца, човјека широког образовања и заљубљеника у прошлост црногорског народа, остала је сиромашнија црногорска историјска наука.

Међу плејадом крупних имена у црногорској историографији, који су својим животом и радом утемељивали Историјски институт, од Ника Симова Мартиновића, Јагоша Јовановића, Андрије Лаиновића, Мирчете Ђуровића, Димитрија Дима Вујовића, Ђока Пејовића и других, Радоје Пајовић је са представницима своје генерације: Зораном Лакићем, Јованом Бојовићем, Славком Станишићем, или нешто старијим Новаком Ражнатовићем и Новицом Ракочевићем, радним ентузијазмом и посвећеношћу послу дао крупан допринос научној институционализацији и модернизацији установе у којој је радио. Оставио је за собом крупне научне резултате, који се могу исказати у безмало десет књига и велики број научних радова на нивоу чланака, прилога, есеја. Учествовао је на многим научним скуповима у Црној Гори и ван ње, марљиво истраживао у архивима Црне Горе и бивше Југославије, али и у другим земљама, посебно Италији.

Научни контакти са колегама из других држава, искуство које је сарадњом са њима стицао учинили су да је, заједно са другима из своје

генерације, врло успјешно крчио пут ка даљем савременом институционалном организовању Историјског института и његовом развоју у модерну научну институцију. Свакако да је за такав његов допринос било значајно и пошто је Радоје Пајовић био предсједник Друштва историчара Црне Горе и члан Предсједништва Савеза историчара Југославије, секретар Комисије Предсједништва ЦК СК ЦГ за историју Савеза комуниста, члан Комисије СДИЈ за сарадњу са историчарима Италије (у два мандата), предсједник Извршног одбора Скупштине СИЗ-а за научне дјелатности СР Црне Горе, члан Савјета за науку Црне Горе итд.

Био је свестрано образован историчар, човјек који је добро познавао токове историјске науке, али и повезаност историјских процеса у прошлости са бројним догађањима из каснијих периода, посебно оних везаних за Црну Гору, који се могу пратити све до данас.

На то је свакако утицала и чињеница да је дуго главна преокупација и предмет његовог научног интересовања био НОБ у Црној Гори и четнички покрет. На тој теми је докторирао на Филозофском факултету у Београду 1970, а његова докторска дисертација 1977. преточена је у књигу „Контрареволуција у Црној Гори, четнички и федералистички покрет 1941-1945“.

Но, четнички покрет је тема која се провлачила и кроз друге књиге Радоја Пајовића. Поменућемо само неке, нпр. монографски рад „Павле Ђуришић, вођа четничке контрареволуције у Црној Гори“, штампан у Загреб 1987, у едицији „Трагом издаје и злочина“, или студију „Павле Ђуришић – контроверзни четнички војвода“, објављену у Подгорицу 2005. као допуњено и проширено издање претходне публикације.

Не мање илустративно, о његовој научној преокупацији говоре пројекти којима је руководио. Поменућемо само неке, из последње двије деценије његовог рада у Историјском институту, до пензионисања 31. децембра 1998. То су били пројекти: „Однос КПЈ према припадницима грађанских партија 1941-1945“, „Италијанска окупациона политика и окупациони систем у Црној Гори“, „Изабрани списи Блажа Јовановића“, „Титова ријеч о Црној Гори“, „Историја Савеза комуниста Црне Горе у вишетомној Историји Југославије“, „Италијански ратни војни суд за Црну Гору 1941-1943“, „Црна Гора у Другом свјетском рату“, „Црногорско-италијански односи 1896-1916“.

Но, и по наслову последњег од наведених пројеката осјетила се склоност истакнутог црногорског ствараоца према темама из даље прошлости, које су временом све више окупирале стручну и научну јавност. Са запаженим рефератима, каснијих година, учествовао је на бројним научним скуповима, на примјер: поводом 200. Годишњице битака на Мартинићима и Крусима: „Битка за Црну Гору“; затим 1998. на скупу

„Међународно признање Црне Горе 1878“, па онда на скупу „Новац у Црној Гори“, поводом стогодишњице од ковања првог црногорског новца 1907, затим на научном скупу „Божихни устанак 1919. године“ одржаном на Цетињу 2007, на скупу „Ровачка република“ одржаном у Колашину 2001. и бројним другим.

Ова кратка скица за портрет Радоја Пајовића, истакнутог црногорског научног ствараоца, и негов рад у Историјском институту, остала би непотпуна без приказа његовог талента за педагошки рад. То смо најбоље осјетили ми који смо средином осамдесетих започели рад у Историјском институту. Иако темељан и веома савјестан у послу којим се бавио, налазио је времена да у разговору са нама, тада младим колегама, да савјет, саопшти корисну поуку, упуту аргументовану критику, а много чешће, на основу казивањао искуствима из свог научног живота, код саговорника подстакне стваралачке мотиве. Историјски институт је сматрао школом, у којој млађе колеге, последије редовних студија, тек треба да научно сазријевају.

Његова визија је била да Историјски институт Црне Горе, како се тада звао, прерасте у историјски факултет, који би школовао свестрано образоване историчаре неопходне Црној Гори.

Због свега што смо навели, др Радоје Пајовић, научни савјетник у Историјском институту, не само даје побрао бројне симпатије и наметнуо се као узор многим младим колегама, већ је добијао и престижна друштвена признања. Добитник је *Награде ослобођења Титограда* за науку (1977) а затим и *Тринаестојулске награде* (1978). Поводом шездесетогодишњице „Записа“ - „Историјских записа“ (1927-1987) добио је од Историјског института *Повељу за дугогодишњу сарадњу и допринос развоју историографије*. Исте 1987. године одликован је *Орденом Републике са сребрним вијенцем*, а нешто раније *Орденом рада са златним вијенцем* и *Орденом рада са сребрним вијенцем*.

Све што смо рекли је само мали дио онога што се о научном раду Радоја Пајовића, за ову прилику, може казати. Остаје да они који се буду бавили историјом црногорске историографије дају много потпуније оцјене о његовом богатом стваралаштву и крупном доприносу црногорској науци.

На крају, за све што је учинио за Историјски институт Црне Горе и црногорску историјску науку, с искреним поштовањем, велико хвала др Радоју Пајовићу.

др Радослав Распоповић
директор Историјског института